

PERTTI JARLA
FINGERPORIIN

KOKO KUVA 12

Ikänsä terävä

LIKE

© Pertti Jarla & Like Kustannus /
Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

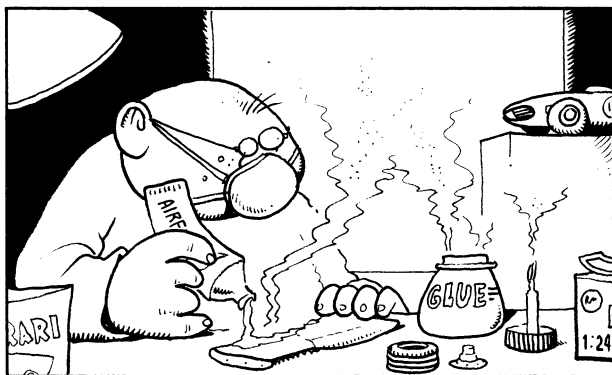
ISBN 978-951-1-48642-8

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

Suuri pieni maailma

Sarjakuvapiirtäjän ja pienoismalliharrastajan toimissa on paljon yhtäläisyyksiä, kuten kärsivällisyyttä vaativa työskentely ja mieltymys yksityiskohtiin. Pertti Jarlalle kumpikin laji tuli tutuksi jo hyvin nuorena. Piirtämisestä tuli ammatti, mutta myös mallinrakentaminen on säilynyt mukana.

”Kasvuvuosiinani 1970-luvulla oli joka puolella sarjakuvia ja sarjakuvalehtiä, se oli niiden kulta-aikaa. Samalla se oli myös koottavien pienoismallien kulta-aikaa. Meillä sarjakuvalehdissä

mainostettiin rakennussarjoja, ja yksi asia johti toiseen. Uudessakylässä oli Kirja ja kemikalio -niminen paikka, josta löytyi kosmetiikkaa, kirjoja, lehtiä, sarjakuvia – sekä pienoismalleja. Jostain syystä aika hemmetinmoinen määrä pienoismalleja. Ne olivat paikallisen pahoinvoivan nuorison suosikkituotteita. Lisäksi tarjolla oli tuubikaupalla petollisen hyväntuoksuista Airfix-liimaa.”

”Pienoismallit olivat sen verran edullisia, että niitä ostettiin usein lahjoiksi, ja joskus hankin pakkauksia itsekin taskurahoillani. Perheessämme oli neljä lasta, ja kaikki kokosivat jossain vaiheessa pienoismalleja, molemmat veljeni ja myös siskoni. Niitä oli sitten kotonamme joka puolella. Melkoisia möykkyjä, ja liima haisi vahvasti. Minunkin piti saada tehdä niitä. Minulle ostettiin saksalaisen tiedustelukoneen malli. Silloin en tiennyt vielä mitään toisen maailmansodan systeemeistä, mutta epäsymmetrinen lentokone oli kivan näköinen. Kokosimme sen äitini kanssa, tai äitihän sen enimmäkseen rakensi niistä osista, joita en ollut ehtinyt pureskella rikki. Olin silloin jotain viiden–kuuden vanha. Saman vuoden jouluna sain ensimmäiset varsinaisesti omat rakennussarjani.”

”Äiti neuvoi laittamaan kunnolla liimaa, että teos pysyy kunnolla koossa. Tuloksena oli erilaisia muovi-liima-möhkylöitä, joita oli kirjahyllyt täynnä, koska muutkin sisarukseni olivat innostuneita kokoajia. Koko perhe rakensi. Jossakin vaiheessa meillä ryhdyttiin huomioimaan

turvallisuussääntöjä, kun lehdissä oli juttuja liimojen ja liuottimien terveyshaitoista. Mukavan tuoksuinen liima vaihtui vähemmän haisevaan. Porukalla ihmeteltiin, että kylläpä herrat säättävät typeriä lakeja, mutta harrastus jatkui. Jossakin vaiheessa veljeni otti homman vakavasti ja ryhtyi peräti maalaamaan tuotoksia sekä kokoamaan niitä taitavammin. Se oli kadehdittavaa, joten joskus ala- ja yläasteen välissä ryhdyin itsekin yrittämään enemmän ja kokoamaan malleja huolellisesti.”

MALLARI HEIMO VESA:

”Sarjakuvat ja pienoismallit liittyivät hyvin toisiinsa harrastustoimintana, kun television tarjonta ei niihin aikoihin ollut kovin runsasta. Toki pienoismalleilla käytiin myös taisteluita, veljet ja serkkuni tuhosivat niin omia kuin minunkin lentokoneitani. Taisteluihin osallistui myös pieniä muovisotilaita, joita niitäkin maalailin. Hiekkakasoisiin laadittiin hyvinkin yksityiskohtaisia rakennelmia, juokshautoja ja linnakkeita. Asettelin ukot paikoilleen ja ammuskelin niitä ilmakiväärillä.”

Kolvi kuumana

Jos Fingerporin lukija on vähääkään kiinnostunut autoista, ei ole voinut välttyä huomaamasta, miten tarkasti Jarla piirtää autot sarjaansa. Aina kun Fingerporin kaduilla näyttäytyy nelipyöräinen ajoneuvo, se on mitä todennäköisimmin mallinnettu oikeasta autosta. Keskustelupalstoilla on toisinaan käyty pitkiäkin puheita siitä, mikä merkki ja malli on kyseessä. Tekijän oma ”tipparellu” on näistä tunnetuin.

Jarla on omistanut useampiakin autoja, joita hän hankki ennen muuta niiden omalaatuisuuden ja mallin maineen perusteella. Kalliiksi ja hankalaksi käyneet oikeat autot ovat viime vuosina jääneet vähemmälle, mutta olohuoneen vitriini täyttyy vähitellen.

”Kotiini oli jo ennen minun aikaani ostettu autorata, jota eräänä jouluna testattiin. Meidän lasten käsittelyssä se kesti toimintakunnossa muutaman tunnin. Se oli hieno, vanha ranskalainen autorata, jonka ohjauksehvat alkoivat sulaa ja haista palaneelta sähköltä. Siltä erää ratailu jäi, mutta myöhemmin asia jäi vaivaamaan minua, ja aikuisemmalla iällä ryhdyin hankkimaan autorata-autoja ja tilasin Englannista radan. Siitä kehkeytyi vähän innokkaampi harrastus. Autoja ja ratoja on ajan kuluessa kertynyt, sanoisinko hieman enemmän...”

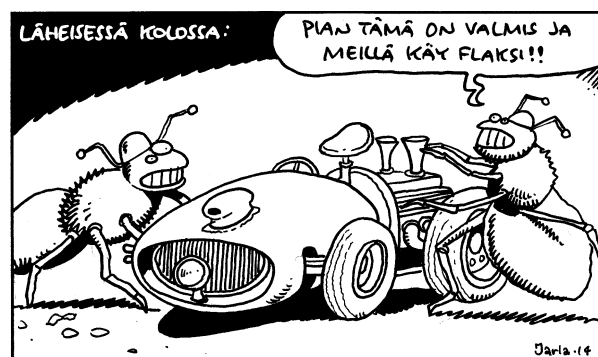
”Sähkölaitteiden kanssa näpertely liittyi osaltaan myös asiaan. Messingin juottaminen ja autonrunkojen kokoaminen alkoi kiinnostaa. Messingin ja kuparin juottaminen on edelleen kiinnostavaa puuhaa, sitä haluaisin harrastaa vielä enemmän. Kaikenlainen kumin, metallin ja muovin kanssa entisöinti kiinnostaa. Sitä myöten on tullut korjailtua isompiakin laitteita.”

”Silloin kun oikein innostuin, panostin tähän harrastukseen rahallisestikin. Kallein pienoisautoni taitaa olla noin 300 euron mötikkä. Liikkeellä on myös tuhansien eurojen arvoisia malleja, mutta en halua mennä sille tasolle. Tutkin mitä kiinnostavaa on tarjolla, ja jos itselläni on yksi kappale tiettyä autoa, jätän asian siihen. En ole sellainen kuin jotkut, joilla on miljoona kappaletta samaa autoa, kaikki mallit sekä väri vaihtoehdot. Netin ansiosta on hienoa, miten esimerkiksi Japanista pystyy tilaamaan sikäläisiä malleja. Aiemmin maailma ei ollut niin yhtenäinen, amerikkalaisilla, englantilaisilla ja japanilaisilla oli kaikilla omat mallistonsa.”

Kokoojat kokoon

Liekö Suomen pitkällä ja pimeillä talvilla ollut osuutta asiaan, mutta aikoinaan pienoismalliharrastus oli hyvin suosittua. Aiheesta kiinnostuneita kokoontui parhaimmillaan jäähallien täydeltä ja aiheen ympärillä julkaistiin useampaa lehteä. Netin ja älykännyköiden tulon myötä nuorten kiinnostuksen kohteet ovat muuttuneet, mutta toisaalta nyt rakennussarjojen ja mallien ystävät löytävät helpommin toisensa keskustelupalstojen kautta.

”Samanhenkistä seuraa löytyi alkujaan harraste-kauppojen myyjien avustuksella. Lahdessa rautatieaseman lähellä oli Hiltusen liike, Hobby-Hiltunen. Sen omistajan kanssa tuli aiheesta juteltua. Kaverini eivät kuitenkaan olleet yhtä innostuneita pienoismalleista, mutta sisarusten kanssa keskustelimme. Itse asiassa siskoni oli ensimmäinen tuntemani autojen pienoismallien tekijä. Hän tykkäsi koota malleja hienoista vanhoista urheiluautoista. Se on innoittanut minuakin tekemään vastaavia myöhemmin.”

”Aikuisiällä on netin kautta tullut tutustuttua tyyppeihin, jotka järjestävät autoratatapahtumia. Niitä on pidetty Nokialla ja Järvenpään Keimolasassa, jonne on tehty pienoismalli kuuluisasta Keimolan radasta. Tapahtumissa tulee käytyä pari kertaa vuodessa. Piirit ovat vain kovin pienet, muutamia kymmeniä tyyppejä. Monet ovat keräilijäluonteita. Olen käynyt erään kaverin luona, jolla oli koko talon yläkerta täynnä vitriinejä pikkuautoja pullollaan. Useimmat ovat aloittaneet jo lapsina, 1960–1970-luvuilla, jolloin autoratamaailmassa meni lujaa. Oli seurakuntien järjestämiä autoratakerhoja, joista osa on vieläkin olemassa. Niissä harrastuksen aloittaneet jatkavat yhä. Keski-ikä on melko korkea. On jonkin verran lapsia ja sitten kuusikymppisiä, mutta ei juuri ketään siltä väliltä.”

”Eero Kumanto on tehnyt Heimo Vesan autosta, Stalin Combista, pienoismallin 1:24-mittakaavaan. Pyysin häneltä piirustukset, ja kokosin niiden perusteella autorata-auton pienempään mittakaavaan. Kuskina on pieni muovinen Heimo. Sillä on tullut ajeltua Keimolassa. On käynyt mielessä rakentaa sen rinnalle toinen ’liikkuva asia’. Fingerata on koko ajan mielessä, mutta sellainen on toistaiseksi jäänyt rakentamatta. Sen ympärille voisi tehdä palan Fingerporin kaupunkia. Kilpa-autoilu on kuitenkin usein Fingerporissa toistuva aihe.”

Kiskot veivät mukanaan

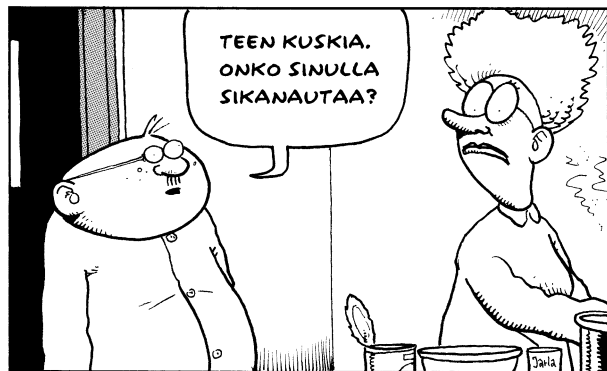
Viime aikoina Jarlan harrastuksen painopiste on alkanut siirtyä rautatiepuolelle. Kotiin on kertynyt pieniä kiskonpätkiä, vetureita, vaunuja ja muuntajia. Kenties jonakin päivänä päästään tutustumaan Fingerporin maisemaan kolmiulotteisena.

”Junaratojen kanssa pähkäilin monta vuotta, että en lähde niitä harrastamaan. Isällä ja vaarilla oli enemmän kiinnostusta niihin. Mutta kerran, kun olin viemässä sorttiasemalle kamaa, oli yhdellä

jätelavalla muutamia pienoiskaunuja, enkä voinut vastustaa kiusausta pelastaa niitä. Seuraavaksi menin ja ostin laatikollisen ratoja. Paljastui, että kyseessä oli hieno 1950-luvun rata, ja ryhdyin hankkimaan lisää samaa mallia. Nyt vaunuja ja rataa on jo melkoisesti. Niistä olisi kiva rakentaa jotakin pysyvämpää. Olisi hauskaa yhdistää pienoiskaunuja ja taidetta, tehdä niiden avulla jotakin performanssia. Vierailu Kouvolan Pienoisrautatie-museoon lisäsi innostustani, en ollut tiennyt, että sellainenkin on olemassa.”

”Pienten junien ja autojen lisäksi niitä ympäröivien maailmojen rakentaminen kiinnostaa todella paljon. Dioraamat eli maisemointi pienoismallien, auto- ja junaratojen ympärille on innostavaa. Lapset kuljeskeli ulkona ja mietin, miten sammat muistuttavat nurmikkoa pienoiskaunissa, mutta en tajunnut miten nopeasti joku muovikippoon koottu, kastelematon sammal muuttuu ruskeaksi. Tein hienoja dioraamoja, mutta eivät ne kestäneet kauaa.”

Vesa Kataisto

Stalin kiertää Suomea

Kuvittajamestari Eero Kumanto on koko ikänsä ollut kiinnostunut erityisesti autoista ja niiden koristelemisesta maalauksilla. Heimo Vesan itäautoparodia Stalin Combi 1200 innosti hänet rakentamaan siitä pienoismallin.

”Valitsen kohteet aina sillä perusteella, että joku auto kiinnostaa riittävän paljon tai saan huikean idean, joka tekee mieli toteuttaa pienoismalliksi. Fingerporeja paljon lukeneena minua alkoi houkuttaa Stalinin muuntaminen pienoismalliksi. Suoraviivaiset muodot myös jotenkin loivat mielikuvan helposta projektista, joka lopulta oli kaikkea muuta kuin helppo.”

”Ihan alkuun piti luoda jonkinlaiset mittakuvat autosta, koska sarjakuvassa mittasuhteet hieman vaihtelevat eri stripeissä. Keräsin *Fingerpori*-kirjoista kattavan määrän auton kuvia ja piirsin tietokoneella sivuprofiilin, joka sitten lukitsi paljon muitakin mittoja. Otin yhteyttä Pertti Jarlaan, lähinnä varmistaakseni että hän hyväksyy projektini. Stalin Combi on kuitenkin hänen luomuksensa.”

”Itse rakentelu alkoi korin valmistuksella. Materiaalina käytin ohutta muovilevyä, jota leikkasin veitsellä. Sisusta valmistui pitkälti samasta muovilevystä, mutta istuimet mallinsin 3D-ohjelmalla ja ne on tulostettu tiedostojen pohjalta. Olen pitkään teettänyt pienoismallien osia messinkilevystä. Prosessi menee niin, että osat piirretään tietokoneella ja tiedoston perusteella syövytetään messinkilevystä tarkkoja osia. Osat nielataan lopuksi kiiltäviksi. Niitä on hyödynnetty mm. ikkunoiden listoissa,

istuinten ja oviverhoilujen kuvioinneissa sekä monissa yksityiskohdissa, kuten STALIN-kirjaimissa. Etu- ja takavalojen kehykset ja umpiot sorvattiin alumiinista. Renkaat ovat peräisin jonkin pienoismallin rakennussarjasta. Yhden vanteen jätin ilman pölykapselia sarjakuvan mukaisesti. Kori ja sisustan osat on maalattu pienoismallikäyttöön tarkoitetuilla spraymaaleilla. Lopuksi vielä sorvasin muovitangosta Lasol-pullon takaistuimelle”, Kumanto esittelee.

Fingerpori-fanien palaute on ollut kaikin puolin kehuva. *Tekniikan Maailmassa* ja *Klassikko*-lehdessä on julkaistu Stalin Combista omat artikkelinsa. Auto on kiertänyt Suomea useissa näyttelyissä ja ostotarjouksiakin on esitetty. Kumanto on kuitenkin päättänyt pitää Stalinin omissa kokoelmissaan.

Vesa Kataisto

FINGERPORI – IKÄNSÄ TERÄVÄ

